

เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

ที่ รล ๐๐๐๖/16888

สำนักราชเลขาธิการ
พระบรมมหาราชวัง กทม.10200

๕๑ พฤศจิกายน 2542

เรื่อง พระราชทานพระบรมราชานุญาต

เรียน ประธานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

อ้างถึง หนังสือที่ นร 1001/ท.01 ลงวันที่ 22 ตุลาคม 2542

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาบทความเรื่อง "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" ที่แก้ไขแล้ว

ตามที่ท่านขอให้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานพระบรมราชวินิจฉัย บทความเรื่อง "ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง" ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิในทางเศรษฐกิจและสาขาอื่น ๆ มาร่วมกันประมวลและกลั่นกรองพระราชดำรัส เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และขอพระราชทานพระบรมราชานุญาตนำบทความดังกล่าวไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของสำนักงานฯ และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนประชาชนโดยทั่วไป นั้น

ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบคำขอของรัฐมนตรีบาทแล้ว ทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทาน และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุญาต ตามที่ขอพระมหากรุณา

(หม่อมหลวงทิระหงส์ เกษมศรี)

ราชเลขาธิการ

กองการในพระองค์

โทร.2253457 62 ต่อ 2315, 2316

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัย ความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง อย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอก ได้เป็นอย่างดี

ประมวลและกลั่นกรองจากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานในโอกาสต่างๆ รวมทั้งพระราชดำรัสอื่นๆ โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้รับพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้นำไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนโดยทั่วไป เมื่อวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๒

ความนำ

ด้วย พระปรีชาสามารถและพระวิสัยทัศน์อันกว้างไกล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำริชี้แนะ**ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง** เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตและวิถีปฏิบัติแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า ๓๐ ปี และได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ตลอดจนใช้คุณธรรม ความรู้ และดำเนินชีวิตด้วยความเพียร เพื่อป้องกัน

เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

ให้รอดพ้นจากวิกฤต และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ในฐานะหน่วยงานหลักในการวางแผนของประเทศตระหนักถึงความสำคัญ ของแนวคิดดังกล่าว จึงได้เชิญผู้ทรงคุณวุฒิจากสาขาต่างๆ มาร่วมกัน พิจารณากลับกรองพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสที่เกี่ยวข้องกับ เศรษฐกิจพอเพียง สรุปลอกมาเป็นนิยามความหมาย **“ปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง”** และนำความกราบบังคมทูลฯ ขอพระราชทาน พระบรมราชวินิจฉัย ซึ่งพระองค์ได้ทรงพระกรุณาปรับปรุงแก้ไขพระราชทาน และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานพระบรมราชานุญาต ให้ สศช. นำไปเผยแพร่ เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติของทุกฝ่ายและประชาชนทั่วไป

ต่อมา สศช. ได้อัญเชิญ **“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”** มาเป็น ปรัชญานำทางในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙) และฉบับที่ ๑๐ (พ.ศ. ๒๕๕๐-๒๕๕๔) รวมทั้งได้เสริมสร้างความเข้าใจไปยังภาคส่วนต่างๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ เห็นคุณค่า และน้อมนำไปประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตต่อไป

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรง
ยึดหลักการทรงงานในลักษณะเน้นการพัฒนา
“คน” ด้วยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
โดยไม่ทรงเลือกว่าเขาเหล่านั้นเป็นใคร
จึงมิได้มีแต่เพียงปวงชนชาวไทยเท่านั้น
ที่ซาบซึ้งในพระมหากรุณาธิคุณอันหา
ที่เปรียบมิได้ แต่ยังเป็นທີ່ประจักษ์แก่นานาชาติทั่วโลก
ต่างยกย่องสรรเสริญพระเกียรติคุณและได้น้อมเกล้าฯน้อมกระหม่อม
ถวายรางวัลเกียรติคุณมากมาย

เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๔๙ นายโดฟี อันนัน เลขาธิการองค์การ
สหประชาชาติ ได้ขอพระราชทานวโรกาสเข้าเฝ้าฯและทูลเกล้าฯทูลกระหม่อม
ถวายเหรียญ “Lifetime Achievement Award on Human Development”
ซึ่งเป็นรางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์ และกราบบังคมทูลว่า
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมิได้เป็นประโยชน์เฉพาะกับประเทศไทย
แต่เป็นประโยชน์กับทุกประเทศที่ต้องการสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน

เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

นอกจากนี้ สำนักงานโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNDP) ได้จัดทำรายงานการพัฒนาคนของประเทศไทย ปี ๒๕๕๐ เรื่อง **“เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคน”** และเผยแพร่ไปทั่วโลก เพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสมหามงคลสมัยทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อให้ชีวิตดำเนินไปในทางสายกลางที่เหมาะสมสอดคล้องกับวิถีความเป็นอยู่อันเรียบง่ายของคนไทย ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับประชาชนทุกระดับ สดข. จึงได้นำมำหลักปรัชญา และอัญเชิญพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสในวาระโอกาสต่างๆ มาจัดพิมพ์ในสมุดบันทึก **“เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง”** เผยแพร่ เพื่อช่วยเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ตลอดจนเพื่อให้ทุกภาคส่วนได้เห็นคุณค่าและยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ ให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างเข้มแข็งพัฒนาไปสู่ **“สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน”** อย่างมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

ธันวาคม ๒๕๕๒

เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

องค์ประกอบของ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทอดพระเนตรเห็นความเสี่ยงของเศรษฐกิจสังคมไทยที่พึ่งพิงปัจจัยภายนอกสูง ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการเปลี่ยนแปลงต่างๆ อย่างรวดเร็ว จึงทรงเตือนให้พสกนิกรตระหนักถึงความสำคัญของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และทรงเน้นย้ำว่า การพัฒนาต้องเริ่มจากการ “พึ่งตนเอง” สร้างพื้นฐานให้พอมี พอกิน พอใช้ ด้วยวิธีการประหยัดและถูกต้องตามหลักวิชาการให้ได้ก่อน โดยต้องรู้จักประมาณตนและดำเนินการด้วยความรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง และ “ทำตามลำดับขั้นตอน” สู่การ “ร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน” เมื่อพัฒนาตนเองและชุมชนให้เข้มแข็งแล้ว จะได้ “พัฒนาเครือข่ายเชื่อมสู่สังคมภายนอกอย่างเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืน” ต่อไป

เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
พระราชทาน **ปรัชญาของเศรษฐกิจ
พอเพียง**ให้เป็นแนวทางการดำเนิน
ชีวิตและวิถีปฏิบัติ นำสู่ความสมดุล
อันส่งผลให้มีความสุขอย่างยั่งยืน
โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

- **ความพอประมาณ** หมายถึง ความพอดีต่อความจำเป็นและเหมาะสม
กับฐานะของตนเอง สังคม สิ่งแวดล้อม รวมทั้งวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น
ไม่มากเกินไป ไม่น้อยเกินไป และต้องไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น

- **ความมีเหตุผล** หมายถึง การตัดสินใจดำเนินการอย่างมีเหตุผล
ตามหลักวิชาการ หลักกฎหมาย หลักคุณธรรมและวัฒนธรรมที่ดีงาม โดย
คำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องอย่างถ่วงถ่วง “รู้จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส อุปสรรค”
และคาดการณ์ผลที่จะเกิดขึ้นอย่างรอบคอบ “รู้เขา รู้เรา รู้จักเลือกนำ
สิ่งที่ดีและเหมาะสมมาประยุกต์ใช้”

- **การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี** หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับ
ผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และ
วัฒนธรรมจากทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้สามารถบริหารความเสี่ยง
ปรับตัวและรับมือได้อย่างทันที่

การปฏิบัติเพื่อให้เกิดความพอเพียงนั้น จะต้องเสริมสร้างให้คนในชาติมีพื้นฐานจิตใจในการปฏิบัติตน ดังนี้

- **มีคุณธรรม** ทั้งนี้ บุคคล ครอบครัว องค์กร และชุมชน

ที่จะนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ ต้องนำระบบคุณธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตมาประพடுத்தปฏิบัติก่อน โดยเริ่มจากการอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว การศึกษาอบรมในโรงเรียน การสั่งสอนศีลธรรมจากศาสนา ตลอดจนการฝึกจิต ฝึมใจของตนเอง

- **ใช้หลักวิชา-ความรู้** โดยนำหลักวิชาและความรู้เทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ ทั้งในขั้นการวางแผนและปฏิบัติ ด้วยความรอบรู้ รอบคอบ และระมัดระวังอย่างยิ่ง

- **ดำเนินชีวิตด้วยความเพียร** ความอดทน มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ

การน้อมนำ...

“ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” สู่การปฏิบัติ

ทุกคนสามารถน้อมนำหลักปรัชญา มาเป็นหลักปฏิบัติในการดำเนินชีวิตได้ โดยต้อง **“ระเบิดจากข้างใน”** คือการเกิดจิตสำนึก มีความศรัทธา เชื่อมั่น เห็นคุณค่า และนำไปปฏิบัติด้วยตนเอง แล้วจึงขยายไปสู่ครอบครัว ชุมชน องค์กร สังคม และประเทศชาติต่อไป

ความพอเพียงระดับบุคคลและครอบครัว

แนวทางปฏิบัติ โดยเริ่มจากตัวเองก่อน ด้วยการฝึกจิต ข่มใจตนเอง และอบรมเลี้ยงดูคนในครอบครัวให้มีคุณธรรม กินอยู่ตามอัตภาพ พึ่งพาตนเองอย่างเต็มความสามารถ ไม่ทำอะไรเกินตัว ไม่ลงทุนเกินขนาด ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษา และมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง เพื่อความมั่นคงในอนาคต และเป็นที่ยิ่งให้ผู้อื่นได้ในที่สุด เช่น การหาปัจจัยสี่มาเลี้ยงตนเองและครอบครัว

จากการประกอบสัมมาชีพ การจัดทำบัญชีรายรับรายจ่าย ประหยัด แต่ไม่ใช่ตระหนี่ ลด ละ เลิกอบายมุข รู้จักคุณค่า รู้จักใช้ รู้จักออมเงิน และสิ่งของเครื่องใช้ ดูแลรักษาสุขภาพให้แข็งแรง มีการแบ่งปัน

ภายในครอบครัว ชุมชน และสังคมรอบข้าง รวมถึงการรักษาวินัยธรรม ประเพณี และการอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งบริหารความเสี่ยงด้วยการสร้างภูมิคุ้มกัน ด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม

ตัวอย่างความพอเพียง เช่น ถ้ามีกระเป๋าถืออยู่ ๔ ใบ แต่อยากซื้อใบที่ ๕ ต้องคำนึงถึงหลักสำคัญในองค์ประกอบของปรัชญา คือ พอประมาณ มีเหตุผล และภูมิคุ้มกัน หากซื้อแล้วต้องพิจารณาว่ามีเงินพอใช้ถึงสิ้นเดือนหรือไม่ หากไม่พอแสดงว่าภูมิคุ้มกันบกพร่อง จึงไม่ควรซื้อกระเป๋า แต่หากมีเงินเดือนมากพอ ไม่เดือดร้อน และจำเป็นต้องใช้ ก็สามารถซื้อได้ แต่ราคาต้องเหมาะสมด้วย หรือหากครอบครัวมีปัญหาเรื่องเป็นหนี้ ต้องไปดูแลปัจจัยของการเป็นหนี้ ทั้งที่ควบคุมได้และควบคุมไม่ได้ โดยลงบัญชีแบ่งประเภทรายรับรายจ่าย หากรายจ่ายใดสามารถควบคุมได้และเป็นรายจ่ายที่ไม่จำเป็น ก็ให้ลดหรือยกเลิกไป เช่น โทรศัพท์มือถือรุ่นใหม่ หรือสิ่งของที่เป็นอบายมุขทั้งปวง

ความพอเพียงในสถานศึกษา

แนวทางปฏิบัติ เริ่มจาก **ครู และผู้บริหารสถานศึกษา** เล็งเห็นความสำคัญและน้อมนำปรัชญา มาปฏิบัติให้เป็นตัวอย่าง เป็นแม่พิมพ์/พ่อพิมพ์ที่ดีทั้งในด้านการดำเนินชีวิตโดยยึดหลักคุณธรรม อาทิ ขยัน อดทน ไม่ยุ่งเกี่ยวกับการพนันและอบายมุข ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฯลฯ และพัฒนาระบบการเรียนการสอนตามหลักปรัชญา อาทิ ตั้งใจสอน หมั่นหาความรู้เพิ่มเติม เปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดเห็น เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างครูกับนักเรียน กระตุ้นให้เด็กรักการเรียน คิดเป็น ทำเป็น และปลูกฝังคุณธรรมเพื่อเป็นการสร้างคนดี คนเก่ง ให้แก่สังคม

สำหรับ **นักเรียน นักศึกษา** ต้องรู้จักแบ่งเวลาเรียน เล่น และดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมและพอประมาณกับตนเอง ใฝ่หาความรู้ ใช้หลักวิชา และความรู้จริงในการตัดสินใจลงมือทำสิ่งต่างๆ ดบเพื่อนเป็นกัลยาณมิตร รู้ รัก สามัคคี ขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์ แบ่งปัน กตัญญู รู้จักใช้จ่ายเงินอย่างมีเหตุผลและรอบคอบ รวมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันทางศีลธรรมให้แก่ตนเอง อาทิ ไม่ลักขโมย ไม่พูดปด ไม่สูบบุหรี่ และไม่ดื่มสุรา

ตัวอย่างความพอเพียง เช่น
ครู ต้องเป็นต้นแบบที่ดีให้เด็กเห็น
และนำไปเป็นแบบอย่างในการ
ดำเนินชีวิต ด้านการบริหารและ
การเรียนการสอนของโรงเรียน

ควรปรับให้เข้ากับสภาพแวดล้อมของแต่ละแห่ง โรงเรียนในเมืองก็ปรับให้เข้ากับวิถีชีวิตของคนในเมือง โรงเรียนในชนบทก็ปรับให้เข้ากับวิถีชีวิตในชนบท สอนให้นักเรียน นักศึกษา รู้ รัก สามัคคี เรียนรู้เรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รู้จักการทำงาน การปลูกผักสวนครัว การใช้ประโยชน์จากวัสดุเหลือทิ้งที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาแปรรูปเป็นสินค้า/งานหัตถกรรม มีการฝากเงินในธนาคารออมทรัพย์ของโรงเรียน จัดกิจกรรมลด ละ เลิก อบายมุข ช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส

สำหรับ *นักเรียน นักศึกษา* ต้องมีวินัย เป็นเด็กดี มีความกตัญญู ตั้งใจเรียน และใช้เงินอย่างประหยัด รู้จักอดออม โดยใช้หลักรายได้ลบเงินออมเท่ากับรายจ่าย ขยันหมั่นเพียร เรียนรู้ พัฒนา โดยใช้สติ ปัญญา อย่างเป็นต้น

ความพอเพียงในชุมชน

แนวทางปฏิบัติ คนในชุมชน มีการรวมกลุ่มกันทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ช่วยเหลือเกื้อกูลกันภายในชุมชนบนหลักของความรู้ รัก สามัคคี

สร้างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกันในชุมชนและนอกชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การรวมกลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์หรือองค์กรการเงินชุมชน สวัสดิการชุมชน การช่วยดูแลรักษาความสงบ ความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนมาสร้างประโยชน์สุขได้อย่างเหมาะสม

ตัวอย่างความพอเพียง คนในชุมชนร่วมกันศึกษาข้อมูลในชุมชน เพื่อให้รู้จักตัวเอง ชุมชน ทรัพยากรในชุมชน โลกภายนอก และรู้สาเหตุปัญหา ที่มาของผลกระทบต่างๆ แล้วร่วมกันหาวิธีแก้ปัญหาและวางแผนป้องกันปัญหาที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต รวมถึงพัฒนาสิ่งดีๆ ที่มีอยู่

เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรธรรมชาติ แล้วนำมาต่อยอด เพื่อสร้างความเปลี่ยนแปลงในชุมชนในทางที่ดีขึ้น ขณะเดียวกัน ต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชุมชนให้มีความ “รู้ รัก สามัคคี” มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน รอบคอบ มีความเพียร มีสติปัญญา และที่สำคัญคือมีความสุขบนความพอเพียง ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่โลภ ไม่ติดการพนัน ไม่เป็นหนี้ ไม่ลุ่มหลงอบายมุข ดังตัวอย่างที่เกิดขึ้นในช่วงเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ชุมชนที่ไม่ปฏิบัติเช่นนี้ ก็ไปไม่รอด ตรงข้ามกับชุมชนที่ปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ก็สามารถคงความเข้มแข็งและยืนอยู่ได้ด้วยตนเอง

ความพอเพียงในภาคธุรกิจเอกชน

แนวทางปฏิบัติ เริ่มจากความมุ่งมั่นในการดำเนินธุรกิจที่หวังผลประโยชน์หรือกำไรในระยะยาวมากกว่าระยะสั้น แสวงหาผลตอบแทนบนพื้นฐานของการแบ่งปัน มุ่งให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้รับประโยชน์อย่างเหมาะสมและเป็นธรรม ทั้งลูกค้า คู่ค้า ผู้ถือหุ้น และพนักงาน ด้านการขยายธุรกิจต้องทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ไม่ค้ากำไรเกินควร ไม่ลงทุนเกินขนาด ไม่กู้จนเกินตัว รวมทั้งต้องมีความรู้และเข้าใจธุรกิจของตนเอง รู้จักลูกค้า ศึกษาคู่แข่ง และเรียนรู้การตลาดอย่างถ่องแท้ ผลิตในสิ่งที่ถนัด และทำตามกำลัง สร้างเอกลักษณ์ที่แตกต่างและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง มีการเตรียมความพร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้น มีความซื่อสัตย์ รับผิดชอบต่อสังคมและป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญต้องสร้างเสริมความรู้และจัดสวัสดิการให้แก่พนักงานอย่างเหมาะสม

ตัวอย่างความพอเพียง เช่น นักธุรกิจที่กำลังริเริ่มโครงการใหม่นอกจากต้องมีความรอบรู้ที่เหมาะสมที่จะศึกษาจุดต้นทุนของตัวเองพร้อมกับ

ศึกษาตลาดและคู่แข่งแล้ว ต้องสร้างฐานของธุรกิจให้มั่นคงด้วย ในช่วงแรกๆ ต้องเริ่มแบบค่อยเป็นค่อยไป ไม่โลภมาก ต้องอดทน มีความเพียร มีสติ ปัญญา เป็นต้น และเมื่อประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งแล้ว

จึงค่อยๆ ขยายกิจการต่อไป แต่ต้องมีความรอบคอบ ระมัดระวังในการลงทุน ไม่เล็งผลเลิศจนเกินไป โดยใช้เงินที่เก็บออมไว้ มาขยายกิจการ หรือกู้เงินมาก็ได้แต่ต้องประเมินแล้วว่าสามารถใช้คืนได้

นอกจากดูแลผู้ถือหุ้น และคืนทุนให้ลูกค้าแล้ว ต้องพัฒนาบุคลากรในองค์กรให้เป็นผู้มีความรู้ ให้ผลประโยชน์ตอบแทนและสวัสดิการแก่พนักงานอย่างเป็นธรรม รวมถึงช่วยเหลือสังคมตามโอกาสที่เหมาะสม เช่น การบริจาคช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติต่างๆ การบริจาคเงินให้แก่องค์กรสาธารณกุศล เพื่อช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส หรือการให้พนักงานร่วมเป็นอาสาสมัครออกไปช่วยเหลือสังคม เพื่อเชื่อมโยงธุรกิจเข้ากับสังคมได้อย่างแท้จริงและยั่งยืน

ความพอเพียงในองค์กรภาครัฐ

แนวทางปฏิบัติ ยึดมั่นในจรรยาบรรณข้าราชการที่ดี โดย **ระดับองค์กรหรือผู้บริหาร** บริหารงานอย่างมีธรรมาภิบาล โปร่งใส มีคุณธรรม ประหยัด คุ่มค่า มีการบริหารความเสี่ยง ไม่ทำโครงการที่เกินตัว ปรับขนาดองค์กรให้เหมาะสม และจัดกำลังคนตามสมรรถนะ ความรู้ ความสามารถ ถ่ายทอดความรู้ในการปฏิบัติงาน มีการพัฒนาทีมงาน และสร้างผู้สืบทอดที่ดี เก่ง ยึดประโยชน์สุขของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

ระดับเจ้าหน้าที่ ควรปรับวิถีและใช้ชีวิตแบบพอเพียง รู้จักพอประมาณและมีเหตุผล ซื่อสัตย์สุจริต ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง ใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า เหมาะสมกับรายได้ พัฒนาตนเองและความรู้อยู่เสมอ หลีกเลียงอบายมุข รักชาติวัฒนธรรมไทย ยึดประโยชน์สุขของส่วนรวม รู้ รัก สามัคคี แบ่งปัน ให้บริการและช่วยเหลือประชาชนด้วยน้ำใจไมตรี อย่างรวดเร็ว เสมอภาค และสัมฤทธิ์ผล

ตัวอย่างความพอเพียง
ในระดับองค์กรหรือ
ผู้บริหาร สร้างวัฒนธรรม
องค์กรตามหลักปรัชญา
ให้เป็นแนวทางปฏิบัติ
เน้นการสร้างปัญญาให้คน
ในองค์กรเพราะว่าคนเป็น

ทรัพยากรที่มีค่าที่สุดขององค์กร การดำเนินงานดำเนินถึงประโยชน์สุข
ของประเทศชาติและประชาชนเป็นสำคัญ บริหารจัดการการใช้
งบประมาณอย่างโปร่งใส ประหยัด มีประสิทธิภาพ ใช้หลัก
ธรรมาภิบาลในการบริหารงาน เงิน และคน

ระดับเจ้าหน้าที่ ใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการ
ดำเนินชีวิต ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่เข้าใกล้อบายมุข ใช้สมรรถนะ ความรู้
ความสามารถ ในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ เอาใจใส่ให้บริการ
ประชาชนอย่างรวดเร็วสัมฤทธิ์ผล เสมอภาค ยิ้มแย้มแจ่มใส
ไม่รับสินบน ใช้ทรัพยากรของหน่วยงานอย่างประหยัด คุ่มค่า เช่น
การใช้กระดาษรีไซเคิล และการประหยัดพลังงาน เป็นต้น

ความพอเพียงระดับประเทศ

แนวทางปฏิบัติ เน้นการบริหารจัดการประเทศ โดยเริ่มจากการวางรากฐานให้ประชาชนส่วนใหญ่อยู่อย่างพอมีพอกิน และพึ่งตนเองได้ มีความรู้และคุณธรรมในการดำเนินชีวิต มีการรวมกลุ่มของชุมชนหลายๆ แห่งเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ สืบทอดภูมิปัญญา และร่วมกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างรู้ รัก สามัคคี เสริมสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างชุมชนให้เกิดความพอเพียง นำสู่ **“สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน”** อย่างเข้มแข็ง มั่นคง และยั่งยืนสืบไป

ตัวอย่างความพอเพียง เช่น การกำหนดนโยบายพัฒนาประเทศ และการเปิดเสรีควรกระทำอย่างเป็นขั้นเป็นตอน โดยเน้นการเพิ่มภูมิคุ้มกัน และเสริมสร้างทุนมนุษย์ ทุนเศรษฐกิจ ทุนสังคม ทุนวัฒนธรรม ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปกป้องคุ้มครอง ความสามัคคี ความรู้ ความเพียร ความอดทน เกื้อกูล แบ่งปัน ความซื่อสัตย์และความกตัญญูให้กว้างขวาง การดำเนินนโยบายการเงินการคลังและการดำเนินโครงการขนาดใหญ่ของภาครัฐที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน ต้องดำเนินการอย่างรอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง

ดำเนินถึงความพอประมาณ คุ่มค่า
มีเหตุผล โปร่งใส สอดคล้องกับ
การเปลี่ยนแปลง และพอดีกับ
ทรัพยากร รวมทั้งก่อให้เกิดประโยชน์
แก่ประชาชนอย่างแท้จริง

มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ
ในลักษณะที่จะเป็นประโยชน์ในการ
สืบทอดภูมิปัญญา แลกเปลี่ยน
ความรู้ เทคโนโลยี และบทเรียน
จากการพัฒนา หรือร่วมมือกันพัฒนา
ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ทำให้ประเทศอันเป็นสังคมใหญ่อันประกอบด้วยชุมชน องค์กร และ
ธุรกิจต่างๆ ที่ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียง กลายเป็นเครือข่ายชุมชน
พอเพียงที่เชื่อมโยงกันด้วยหลักการแห่งความพอเพียง รู้ รัก สามัคคี
ไม่เบียดเบียน แบ่งปัน และช่วยเหลือซึ่งกันและกันได้ที่สุดในที่สุด

“ความพอเพียง” ในการดำเนินชีวิตด้านต่างๆ

การน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในระดับต่างๆ นั้น ต้องมีพื้นฐานคือ การพึ่งตนเองได้ โดยพิจารณาถึงความพอเพียงในการดำเนินชีวิตทุกอย่างก้าวได้แก่

- **ด้านเศรษฐกิจ** ไม่ใช้จ่ายเกินตัว ไม่ลงทุนเกินขนาด คิดและวางแผนอย่างมีเหตุผลและคุณธรรม รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง เสริมสร้างภูมิคุ้มกัน ด้วยการบริหารความเสี่ยงที่เหมาะสม สมฤทธิ์ผลและทันกาล
- **ด้านจิตใจ** เข้มแข็ง กตัญญู มีความเพียร มีจิตสำนึกที่ถูกต้อง มีคุณธรรมอันมั่นคง สุจริต จริงใจ คิดดี ทำดี แจ่มใส เอื้ออาทร แบ่งปัน เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ
- **ด้านสังคมและวัฒนธรรม** ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ประสานสัมพันธ์ รู้ รัก สามัคคี เสริมสร้างความเข้มแข็งให้ครอบครัวและชุมชน รักษาเอกลักษณ์ ภาษา ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทย

- **ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** รู้จักใช้และจัดการอย่างฉลาด ประหยัดและรอบคอบ ฟื้นฟูทรัพยากรเพื่อให้เกิดความยั่งยืนและคงอยู่ชั่วลูกหลาน

- **ด้านเทคโนโลยี** รู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อมตามภูมิสังคม พัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้าน

เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
จากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัส

เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

เรียนรู้อุสรากรูทิกงพอเพียง

“...การคิดการปฏิบัติให้ถูกให้คือนั้น
ก็คือการคิดและการปฏิบัติให้ถูกต้อง
ตามหลักการ หลักวิชา หลักเหตุผล และหลักสัจธรรม
ผู้มุ่งหมายจะสร้างสรีระประโยชน์และความเจริญ
จึงควรพยายามปฏิบัติฝึกฝนตนเองให้มีความคิดจิตใจที่เที่ยงตรง
และมั่นคงเป็นกลาง เป็นอิสระจากอคติ
ซึ่งมีหลักฝึกหัดที่สำคัญประกอบส่งเสริมกันอยู่สองข้อ
ข้อแรก ให้หัดพูดหัดทำหัดคิดด้วยสติรู้ตัวอยู่เสมอ
เพื่อหยุดยั้งและป้องกันความประมาทพลาดผิดและอคติต่างๆ มิให้เกิดขึ้น.
ข้อสอง ให้หัดใช้ปัญญาความฉลาดรู้
เป็นเครื่องวิเคราะห์และวินิจฉัยเรื่องราวปัญหาต่างๆ ทุกอย่าง
ที่จะต้องขบคิดแก้ไข เพื่อช่วยให้เห็นเหตุ
เห็นสาระได้ชัดและวินิจฉัยได้ถูกต้อง เที่ยงตรง
ว่าข้อที่เท็จ ที่จริง ที่ถูก ที่ผิด ที่เป็นประโยชน์ ที่มิใช่ประโยชน์ อยู่ตรงไหน.
สติ และปัญญา ที่ได้ฝึกฝนใช้จนคล่องแคล่วเคยชินแล้ว
จะรวมเข้าเป็นสติปัญญาที่จะส่งเสริมให้บุคคลสามารถคิดอ่าน
และประพฤติปฏิบัติได้ถูก ได้ดี ให้เกิดประโยชน์แก่ตนแก่ส่วนรวม
ได้สมบูรณ์พร้อมทุกส่วน...”

พระบรมราชาบาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ

สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

๒๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๓

เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

“...ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่า ทุกครอบครัว
จะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง.
อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอ
จะต้องมีความพอเพียงพอสมควร.
บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการ ก็ขายได้
แต่ขายในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก...”

พระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ
เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๐

เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

“...ให้พอเพียงนี้ก็หมายความว่า
มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรุหรงก็ได้ แต่ว่าพอ.
แม้บางอย่างอาจจะดูฟุ่มเฟือย แต่ถ้าทำให้มีความสุข
ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ.
อันนี้ก็ความหมายอีกอย่างของเศรษฐกิจ หรือระบบพอเพียง...
คนเราก้าวพอในความต้องการ ก็มีควมโลภน้อย
เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย.
ถ้าทุกประเทศมีความคิด อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ
มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง
หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก
คนเราก็อยู่เป็นสุข...
พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรุหรงก็ได้
แต่ว่าต้องไม่เบียดเบียนคนอื่น. ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ
พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง...”

พระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ
เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๑

เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

“...ขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพอลงฟูพอกิน มีความสงบ และทำงานตั้งอธิษฐาน ตั้งปณิธาน ในทางนี้ ที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพอลงฟูพอกิน ไม่ใช่ว่าจะรุ่งเรืองอย่างยอด แต่ที่มีความพอลงฟูพอกิน มีความสงบ เปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ถ้าเรารักษาความพอลงฟูพอกินนี้ได้ เราก็จะยอดยิ่งยวดได้.
ฉะนั้นถ้าทุกท่านซึ่งถือว่าเป็นผู้มีความคิดและมีอธิษฐาน มีพลังที่จะทำให้ผู้อื่นซึ่งมีความคิดเหมือนกันช่วยกันรักษาส่วนรวม ให้อยู่ดีกินดีพอสมควร ขออย่า พอดวร พอลงฟูพอกิน มีความสงบ ไม่ให้คนอื่นมาแย่งคุณสมบัตินี้จากเราไปได้ ก็จะเป็นของขวัญวันเกิดที่ถาวรที่จะมีคุณค่าอยู่ตลอดกาล...”

พระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ
เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
๒๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๒

เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

“...ทุกคนจำเป็นต้องหมั่นใช้ปัญญา
พิจารณาการกระทำของตนให้รอบคอบอยู่เสมอ
ระมัดระวังทำการทุกอย่างด้วยเหตุผล
ด้วยความมีสติ และด้วยความรู้ตัว
เพื่อเอาชนะความชั่วร้ายทั้งหมดให้ได้โดยตลอด
และสามารถก้าวไปถึงความสำเร็จที่แท้จริง
ทั้งในการทำงานและการครองชีวิต...”

พระบรมราชาบาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๖

เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

“...ท่านจะต้องทำความคิดและจิตใจให้เปิดกว้าง แต่หนักแน่น
มีเหตุผล มีวิจารณ์ญาณ พร้อมกันนั้น
ก็ต้องมีความจริงใจ เห็นใจ และเมตตาปรองดองกัน
โดยถือประโยชน์ส่วนรวมร่วมกันเป็นวัตถุประสงค์เอก.
ที่สำคัญข้อหนึ่ง จะต้องพยายามขจัดความดีอื่น ถอดตัว
ความเห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนน้อยออกให้ได้
ไม่ปล่อยให้เข้ามาครอบงำทำลายความคิดจิตใจที่ตั้งงามของตน
แล้วท่านจะสามารถปฏิบัติกิจการงานทุกอย่าง
ได้ด้วยความราบรื่น เบิกบานใจ อย่างมีประสิทธิภาพ
และประสพผลสำเร็จตามที่ปรารถนาทุกสิ่งในที่สุด...”

พระบรมราชาบาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๑๒ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๙

เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

“...ในการพัฒนาประเทศนั้นจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น
เริ่มด้วยการสร้างพื้นฐาน
คือความมีกินมีใช้ของประชาชนก่อน
ตัววิธีการที่ประหยัดระมัดระวัง แต่ถูกต้องตามหลักวิชา
เมื่อพื้นฐานเกิดขึ้นมั่นคงพอควรแล้ว
จึงค่อยสร้างเสริมความเจริญให้ค่อยเป็นไปตามลำดับ
ด้วยความรอบคอบ ระมัดระวัง และประหยัดนั้น
ก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลว
และเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์...”

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
๑๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๗

เรียนรู้อะไรจากภาพนี้

“...ทุกวันนี้ประเทศไทยยังมีทรัพยากรพร้อมมูล
ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคล
ซึ่งเราสามารถนำมาใช้เสริมสร้างความอุดมสมบูรณ์และเสถียรภาพ
อันถาวรของบ้านเมืองได้เป็นอย่างดี.
ข้อสำคัญเราจะต้องรู้จักใช้ทรัพยากรทั้งนั้นอย่างฉลาด
คือไม่นำมาทุ่มเทใช้ให้สิ้นเปลืองไปโดยไร้ประโยชน์
หรือได้ประโยชน์ไม่คุ้มค่า หากแต่ระมัดระวังใช้
ด้วยความประหยัดรอบคอบประกอบด้วยความคิดพิจารณา
ตามหลักวิชา เหตุผล และความถูกต้องเหมาะสม
โดยมุ่งถึงประโยชน์แท้จริงที่จะเกิดแก่ประเทศชาติ
ทั้งในปัจจุบันและอนาคตอันยืนยาว...”

พระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ
เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๙

เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

“...การพัฒนาประเทศจะบรรลุผลตามเป้าหมายได้มากน้อยเพียงใดนั้น
ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยประกอบกันหลายอย่าง.
อย่างแรกต้องมีคนดี คือมีปัญญา มีความรับผิดชอบ
มีความวิริยะอุตสาหะ เป็นผู้ปฏิบัติ.
อย่างที่สี่ ต้องมีวิทยาการที่ดี เป็นเครื่องใช้ประกอบการ.
อย่างที่สาม ต้องมีการวางแผนที่ดี ให้พอเหมาะสมพอควร
กับฐานะเศรษฐกิจ และทรัพยากรที่มีอยู่
โดยคำนึงถึงประโยชน์อันพึงประสงค์ของประเทศ
และประชาชนเป็นหลักปฏิบัติ...”

พระบรมราชาวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
๒๕ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๓๙

เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

“...ประเทศบ้านเมืองจะวัฒนาถาวรอยู่ได้ ก็ย่อมอาศัย
ความสัตย์สุจริตเป็นพื้นฐาน
ท่านทั้งหลายจะออกไปรับราชการก็ดี
หรือประกอบกิจการงานส่วนตัวก็ดี
ขอให้มั่นอยู่ในคุณธรรมทั้ง ๓ ประการคือ
สุจริตต่อบ้านเมือง สุจริตต่อประชาชน และสุจริตต่อหน้าที่
ท่านจึงจะเป็นผู้ที่ควรแก่การสรรเสริญของมวลชนทั่วไป”

พระบรมราชาบาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๑๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๙๗

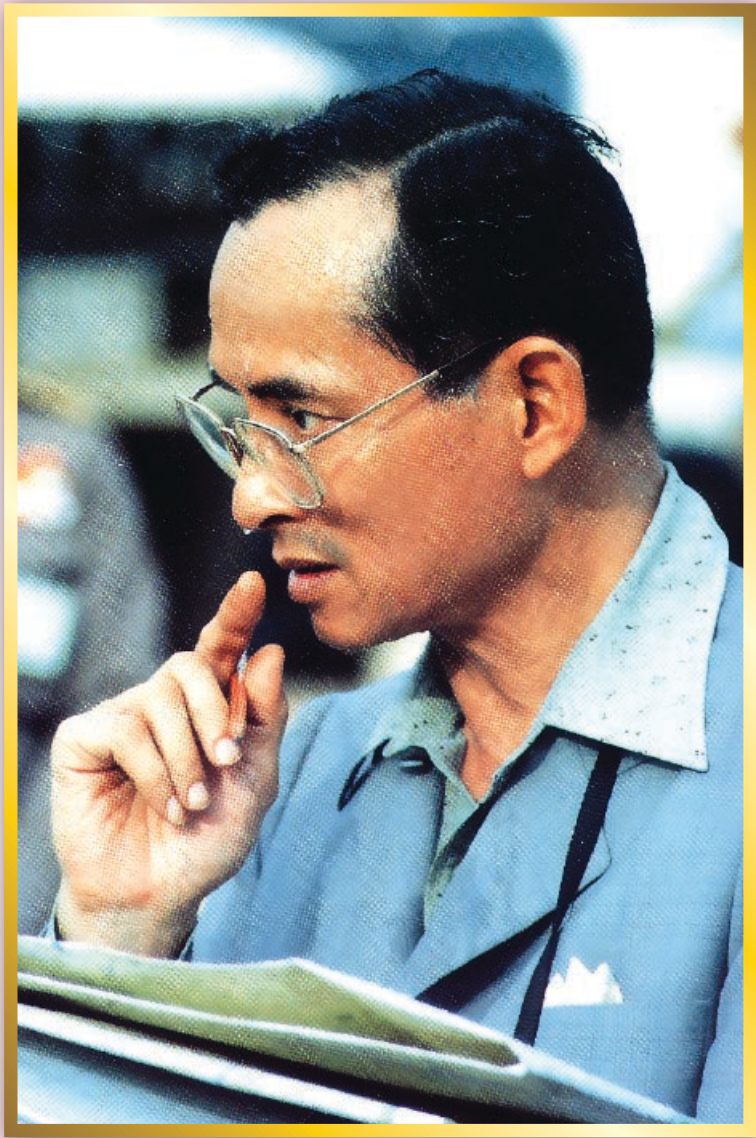
เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

“...ถ้าทำโครงการอะไรที่ให้อัดดล้องกับสภาพภูมิประเทศ
ก็สามารถจะสร้างความเจริญให้กับเขตที่ใหญ่ขึ้นได้
เขตที่ใหญ่ ลงท้ายก็จะแผ่ทั่วประเทศได้
แต่เพื่อการนี้จะต้องมีความร่วมมืออย่างดี
ระหว่างทุกฝ่าย ทั้งนักวิชาการ และนักปกครอง.
ดังนั้น ถึงบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียง และทฤษฎีใหม่
สองอย่างนี้ จะทำความเจริญแก่ประเทศได้.
แต่ต้องมีความเพียร แล้วต้องอดทน ต้องไม่ใจร้อน
ต้องไม่พูดมาก ต้องไม่ทะเลาะกัน.
ถ้าทำโดยเข้าใจกัน เชื่อว่า ทุกคนจะมีความพอใจได้...”

พระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะบุคคลต่างๆ
เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา
๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๑

เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

“..การให้นี้ ไม่ว่าจะให้สิ่งใด แก่ผู้ใด
โดยสถานใดก็ตาม ล้วนเป็นสิ่งที่พึงประสงค์อย่างยิ่ง
เพราะเป็นเครื่องประสานไมตรีอย่างสำคัญ ระหว่างบุคคลกับบุคคล
และทำให้สังคมมีความมั่นคงเป็นปึกแผ่น ด้วยสามัคคีธรรม.
นอกจากนั้น การให้ยังเป็นบ่อเกิดแห่งความสุขอีกด้วย
กล่าวคือ ผู้ให้ก็มีความสุข มีกำลังใจ
สังคมส่วนรวม ตลอดจนประเทศชาติก็มีความสุข มีความร่มเย็น. ...
ข้าพเจ้าจึงปรารถนาอย่างยิ่งที่จะเห็นชาวไทย
มีความสุขถ้วนหน้ากันด้วยการให้
คือ ให้ความรักความเมตตาแก่กัน ให้น้ำใจไมตรีกัน
ให้อภัย ไม่ถือโทษ โกรธเคืองกัน
ให้การสงเคราะห์ อนุเคราะห์กัน
โดยมุ่งดี มุ่งเจริญต่อกัน ด้วยความบริสุทธิ์ และจริงใจ. ...”

พระราชดำรัสพระราชทานแก่ประชาชนชาวไทย
ในโอกาสขึ้นปีใหม่ พุทธศักราช ๒๕๔๖
๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๕

เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง

“...ขอขอบใจทุกๆ คน. จิตใจที่เปี่ยมไปด้วยความปรารถนาดี
และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของทุกคนทุกฝ่ายนี้
ทำให้ข้าพเจ้าเห็นแล้วมีกำลังใจมากขึ้น
นึกถึงคุณธรรมซึ่งเป็นที่ตั้งของความรักความสามัคคี
ที่ทำให้คนไทยเราสามารถร่วมมือร่วมใจกันรักษา
และพัฒนาชาติบ้านเมืองให้เจริญรุ่งเรืองสืบต่อกันมาได้ตลอดรอดฝั่ง.

ประการแรก คือการที่ทุกคนคิด พูด ทำ ด้วยความเมตตา
มุ่งดีมุ่งเจริญต่อกัน.

ประการที่สอง คือการที่แต่ละคนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
ประสานงานประสานประโยชน์กัน ให้งานที่ทำสำเร็จผล
ทั้งแก่ตน แก่ผู้อื่น และแก่ประเทศชาติ.

ประการที่สาม คือการที่ทุกคนประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในความสุจริต
ในกฎกติกาและในระเบียบแบบแผนโดยเท่าเทียมเสมอกัน.

ประการที่สี่ คือการที่ต่างคนต่างพยายามทำความดีความเห็นของตน
ให้ถูกต้องเที่ยงตรงและมั่นคงอยู่ในเหตุในผล.

หากความดีดีจิตใจและการประพฤติปฏิบัติที่ล่งรอยเดียวกันในทางที่ดีที่เจริญนี้
ยังมีพร้อมมูลอยู่ในกายในใจของคนไทย
ก็มั่นใจได้ว่าประเทศไทยจะดำรงมั่นคงอยู่ตลอดไปได้.”

พระราชดำรัสในการเสด็จออกมหาสมาคม
ในงานพระราชพิธีฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี
๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๙

คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

นายพนัส	สิมะเสถียร	ประธานกรรมการ
นายโยสิต	ปั้นเปี่ยมราษฎร์	กรรมการ
นายพารณ	อิศรเสนา ณ อยุธยา	กรรมการ
นายณรงค์ชัย	อัครเศรณี	กรรมการ
นายอาชว์	เตาลานนท์	กรรมการ
คุณพรทิพย์	จาละ	กรรมการ
นางจุรี	วิจิตรวาทกร	กรรมการ
นายศักดิ์กรินทร์	ภูมิรัตน์	กรรมการ
นายสนิท	อักษรแก้ว	กรรมการ
นายประยงค์	รณรงค์	กรรมการ
ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย		กรรมการ
เลขาธิการคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน		กรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ		กรรมการ
ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง		กรรมการ
เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ		กรรมการและเลขานุการ

คณะผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการ พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

นายอาคม	เต็มพิทยาไพสิฐ	เลขาธิการ
นางเพ็ญจา	อ่อนจิต	รองเลขาธิการ
นางสุวรรณี	คำมั่น	รองเลขาธิการ
นายปรเมธี	วิมลศิริ	รองเลขาธิการ
นายชาญวิทย์	อมตะมาหุชาติ	รองเลขาธิการ
นายธานินทร์	พะเอม	รองเลขาธิการ
นางสาวลดาวัลย์	คำภา	รองเลขาธิการ
นางนิตยา	กมลวัθνินิตา	ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน
นางชุตินาฏ	วงศ์สุบรรณ	ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน
นายสมชาย	ศักดิ์เวทีอิตร	ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน
นายภูมิไฉ	อิตตะนันท์	ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน
นางวนิดา	มหากิจ	ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน
นางสาวสุมาลี	เดชานุรักษ์นุกูล	ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน
นายไพโรจน์	โพธิวงศ์	รักษาการที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผนงาน

หมายเลขโทรศัพท์ สศช.

โทรศัพท์ ๐-๒๒๘๐-๔๐๘๕ (๔๐ คู่สาย)

โทรสาร ๐-๒๒๘๑-๓๕๓๘

หน่วยงาน	โทรศัพท์
สำนักงานเลขาธิการ	๐-๒๖๒๘-๒๘๕๙
สำนักบัญชีประชาชาติ	๐-๒๒๘๑-๗๒๖๘
สำนักประเมินผลและเผยแพร่การพัฒนา	๐-๒๒๘๐-๑๔๒๐
สำนักพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ	๐-๒๒๘๒-๐๘๑๑
สำนักพัฒนาฐานข้อมูลและตัวชี้วัดภาวะสังคม	๐-๒๒๘๑-๘๘๓๑
สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคกลาง	๐-๒๕๒๖-๗๐๗๔-๕
สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๐-๔๓๓๓-๕๕๕๗
สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคใต้	๐-๗๔๓๑-๒๗๐๒
สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือ	๐-๕๓๑๑-๒๖๘๙-๙๒
สำนักยุทธศาสตร์ด้านนโยบายสาธารณะ	๐-๒๖๒๘-๒๘๕๙
สำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนพัฒนาทางสังคม	๐-๒๒๘๑-๒๐๐๖
สำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนพัฒนาพื้นที่	๐-๒๒๘๐-๒๗๔๐
สำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนเศรษฐกิจมหภาค	๐-๒๖๒๘-๒๘๗๗
สำนักวางแผนการเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม	๐-๒๒๘๑-๖๑๒๙
สำนักวิเคราะห์โครงการลงทุนภาครัฐ	๐-๒๒๘๑-๐๙๓๒
กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร	๐-๒๒๘๐-๔๐๘๕ ต่อ ๔๐๑๓
มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาประเทศตามปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง	๐-๒๖๒๘-๒๘๗๔
มูลนิธิพัฒนาไท	๐-๒๒๘๐-๔๐๘๕ ต่อ ๖๑๑๔
พิพิธภัณฑสถานสัตว์เพื่อการพัฒนาประเทศ	๐-๒๖๒๘-๒๘๗๗
ห้องสมุดสุริยานุวัตร	๐-๒๒๘๒-๐๘๓๑
กลุ่มตรวจสอบภายใน	๐-๒๒๘๒-๙๖๕๕

คณะทำงานจัดทำหนังสือเรียนรู้หลักการทรงงาน ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ที่ปรึกษา

นายสุเมธ ตันติเวชกุล

นายพนัส ลิ้มเสถียร

กรรมการและเลขาธิการมูลนิธิชัยพัฒนา

ประธานกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ

นายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ

เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจ
และสังคมแห่งชาติ

คณะทำงาน

ประธานคณะทำงาน : นางเพ็ญจา อ่อนจิต

รองประธาน

: นายสุทิน ลีปิยะชาติ

นางสาวกัญญารักษ์ ศรีทองรุ่ง

คณะทำงาน

: นางจันทร์ทิพย์ ปาละนนท์

นางโกสุมภ์ วณิชชานนท์

นางสาวช่อพกา แก้วใหญ่

นางสาวจิรวัจน์ วงศาโรจน์

นายเนาวฤทธิ์ ฤทธิแปลก

นางสาวรวีวรรณ เลียดทอง

พิมพ์ครั้งที่ ๑

ธันวาคม ๒๕๕๑

จำนวน ๒๐,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๒

กันยายน ๒๕๕๔

จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

